

BONUS

TOPIC

PTA-aanpassingen in het vo in coronatijd

De afgelopen twee jaar was fysiek bewegingsonderwijs vaak niet of beperkt mogelijk. Welke aanpassingen in het programma van toetsing en afsluiting (PTA) voor LO(1) waren noodzakelijk en wat was toegestaan? In dit artikel blikken we terug op de dilemma's tijdens corona en kijken we vooruit hoe je beter voldoet aan de eisen van het PTA. | **Tekst** Eric Swinkels

Twee jaar corona heeft veel beweging veroorzaakt. In het eerste jaar was het niet mogelijk centraal examen te doen. Het schoolexamen werd zo goed mogelijk afgesloten. Veel docenten LO hebben geprobeerd met onlinerefilmpjes en opdrachten kinderen in beweging te houden. Tal van voorbeelden zijn op de website van de KVLO gedeeld. Speciaal voor de examenvakken BSM en LO2 werd een resultaatverbeteringstoets (RV-toets) ontwikkeld, een landelijk schoolexamen. In het tweede coronajaar, toen examenklassen wel op school les kregen, rees bij scholen de vraag wat verplicht is om aan te bieden in de resterende weken van maart en april. In de bovenbouw vo vroeg men zich af: Mag je zomaar het PTA aanpassen, onderdelen wegstrepen? Hoe moet je onderdelen inhalen of herkansen als dat onderdeel niet op 1,5 meter afstand mogelijk is? Hoe sluit je het SOK-programma af? Zijn theoretische opdrachten een goed alternatief voor praktijkonderdelen?

Procedure aanpassen van PTA

De formele reactie van de inspectie van onderwijs werd gegeven in het Servicedocument (Rijksoverheid, ministerie OC&W, 2022) waarin de kaders voor aanpassingen aan het PTA werden gesteld: 'Er kunnen dit jaar onvoorziene omstandigheden zijn waardoor een wijziging in het PTA noodzakelijk is'. Elk jaar worden de PTA's op 1 oktober naar de inspectie van onderwijs gestuurd en liggen

daarmee formeel vast. Scholen werden geadviseerd te analyseren welke eindtermen van het PTA LO(1) en BSM/LO2 nog niet waren gedaan en afgesloten. De overheid hield (en houdt) vast aan de eis dat alle leerlingen moeten voldoen aan de eindtermen. Als scholen daar niet aan konden voldoen door overmacht, dan moest de inspectie daarvan in kennis worden gesteld.

In het servicedocument werd de procedure beschreven hoe te handelen als PTA's aangepast moeten worden door 'onvoorziene omstandigheden'. De sectie LO geeft aan de examensecretaris door welke onderdelen uit het PTA nog niet zijn gedaan, welke aangepast

Er kunnen dit jaar onvoorziene omstandigheden zijn waardoor een wijziging in het PTA noodzakelijk is

moeten worden (bijvoorbeeld hoogspringen indoor vervangen door verspringen buiten in de verspringbak) en welke onderdelen niet mogelijk zijn om aan te bieden. De examensecretaris meldt bij het bestuur een verzoek tot wijziging van het PTA. Vervolgens moet de MR instemmen met de gewijzigde PTA's, een reguliere procedure die altijd noodzakelijk is. Tenslotte moeten leerlingen, ouders en de inspectie altijd direct over wijzigingen actief geïnformeerd worden. In het geval een onderdeel en verplichte eindterm niet aangeboden kan worden dan zal de inspecteur van onderwijs de vraag stellen of de school er alles aan heeft gedaan om dat aan te bieden. Als dat het geval is dan is er sprake van overmacht.

Overmacht

Door de 1,5 meter-afstands-regel was het voor veel scholen lastig, zo niet onmogelijk om veilig en verantwoord de onderdelen turnen, zelfverdediging en bepaalde atletiekonderdelen aan te bieden. Het zijn onderdelen die vaak binnen en/of waar hulpverlening van de gymleraar of medeleerlingen noodzakelijk zijn voor veilig bewegen. Doordat externe indoor sportaccommodaties gesloten waren was het erg lastig om de drie verplichte keuzeactiviteiten aan te bieden op de gebruikelijke wijze.

Ook dit schooljaar is onrustig verlopen doordat veel leerlingen met (vaak) milde coronaklachten of de zoveelste keer in quarantaine veel lessen hebben gemist. Veel leerlingen moesten daardoor toetsen inhalen en kregen extra herkansingsmogelijkheden.

De examensecretaris meldt bij het bestuur een verzoek tot wijziging van het PTA

Aanpassingen van PTA

- Wat zijn concrete en goede aanpassingen in het PTA in coronatijd?
- buiten bewegen in plaats van binnen;
- een sportoriëntatiedag in plaats van een uitgebreid SOK-programma van 3x3 weken;
- een SOK-dag combineren met examentraining. Of een examentraining combineren met bootcampactiviteiten;
- het schrappen van extra onderdelen in het PTA die niet persé moeten, het PTA afslanken;
- in voorexamenklassen onderdelen afsluiten, betere spreiding van schoolexamenonderdelen;
- bij de examenvakken BSM en LO2 theoretische onderdelen aanbieden tijdens online lessen;

- LO praktijkgericht houden en het theoretische opdrachten als vervanging voor praktijk beperken;
- eindtermen combineren tot rijke opdrachten met een substantiële hoeveelheid leerstof in plaats van het toetsen van veel kleine onderdelen.

Vooruitkijken

Wat kun je als vo-school doen om beter rekening te houden met toekomstige onvoorziene omstandigheden? Aan welke eisen moet het schoolexamen LO(1) voldoen? Alle leerlingen moeten voldoen aan de eindtermen. De eindtermen voor LO(1) op havo en vwo zijn globaal omschreven, maar er worden wel concrete activiteiten benoemd zoals bijvoorbeeld *'uit het activiteitengebied spelen een slag- en loopspel, twee doelspelen en een terugslagspel, bij voorkeur door de kandidaat te kiezen.'* Neem dan in het PTA niet meer dan deze vier spelactiviteiten op en beschrijf ze zodanig dat leerlingen daarin ook keuzes kunnen maken. En beperk je tot *'minimaal twee door de kandidaat te kiezen bewegingsactiviteiten uit een door de school gedaan aanbod voor de activiteitengebieden turnen, atletiek, bewegen op muziek en zelfverdediging.'*

Leerlingen hoeven niet alle onderdelen te doen, ze kunnen keuzes maken in wat bij hen past. Als school bepaal je welke onderdelen worden aangeboden. In het PTA moet sinds enkele jaren concreet naar de eindtermen worden verwezen, zodat is te controleren of het PTA voldoet aan de eisen dat alle eindtermen worden aangeboden en

afgesloten. In het geval van LO(1) is dat naar behoren, dus alle leerlingen moeten LO(1) voldoende of goed afsluiten. Dat komt op de cijferlijst van het diploma te staan.

Een examenincident in 2018 heeft zowel scholen als inspectie van het onderwijs wakker geschud dat het toetsbeleid, de PTA's en toetsing niet op alle scholen goed was geregeld. Als gevolg daarvan kwam de commissie Kwaliteit Schoolexaminering (Ten Dam, 2018) met aanbevelingen voor betere kwaliteitsborging: waardeer en verbeter de verbinding tussen schoolexamen en eigen onderwijsvisie; bewaak het afsluitende karakter van het schoolexamen; neem de examencommissies op in het Eindexamenbesluit VO; en zorg voor meer deskundigheid bij leraren en schoolleiding.

De VO-raad publiceert sindsdien een Checklist PTA die scholen houvast geeft om te controleren of het PTA en het examenreglement voldoet aan de eisen. De VO-raad en inspectie van onderwijs adviseren aanscherping van het PTA. Alle eindtermen worden bij voorkeur niet meer dan één keer getoetst en opgenomen in het PTA. Het PTA bevat uitsluitend schoolexamens. Voortgangstoetsen, formatieve toetsen maken geen deel uit van het PTA. De schoolexamentoetsen moeten een substantiële hoeveelheid leerstof hebben. Het aantal toetsen in het schoolexamen is per vak beperkt. Sommige scholen drijven dit te ver door ook voor LO(1) (en BSM/LO2) te eisen dat bijvoorbeeld maar zeven toetsen per jaar in het PTA mogen staan. Door het karakter van LO(1) (en zeker ook BSM/LO2) levert dat veel teveel gekunstelde schoolexamenonderdelen op.

Na twee schooljaren met corona is het goed het PTA nog eens grondig na te kijken. Beperk je tot datgene wat volgens de eindtermen aangeboden moet worden. Combineer eindtermen in rijke opdrachten. En uiteraard is het PTA een onderdeel van het vakwerkplan waarin de sectie LO de onderwijsvisie verbindt met het schoolexamen.

Bronnen

Rijksoverheid, ministerie OC&W (2022). *Service document coronavirus voor schoolbesturen basisonderwijs, speciaal (basis) onderwijs en voortgezet onderwijs*. Opgehaald van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/12/03/service-document-voor-schoolbesturen-funderend-onderwijs-coronavirus-covid-19>

Swinkels, E. (15 maart 2021). *Webinar PTA in coronatijd*. KVLO, Zeist. Opgehaald van: <https://www.kvlo.nl/nieuws/artikel/detail.aspx?title=videoregistratie-webinars-ptalo-in-coronatiejd-en-akoestiek&item=1>

Ten Dam (2018). *Een volwaardig schoolexamen*. Rapport van de Commissie Kwaliteit Schoolexaminering. Twynstra Gudde, Amersfoort.

VO-raad (2022). *Checklist PTA 22/23*. Opgehaald van: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/checklists-en-handreikingen-schoolexaminering-geactualiseerd>

Contact

eric.swinkels@kvlo.nl

Eric Swinkels is werkzaam in Team Onderwijs van KVLO en docent LO op het Twickel College in Hengelo

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

PTA, schoolexamen, eindtermen, corona